

Denken over denken

Filosoferen met kinderen

© Fabien van der Ham | www.filosovaardig.nl

Wat leuk dat je dit gespreksidee van Filosovaardig.nl hebt gedownload. In deze download combineer je Filosofie & Poëzie. Je start met het lezen van een gedicht dat door een kind is geschreven. Daarna laat je de kinderen filosoferen en tenslotte dichten. Een opzet als deze gebruikt Filosovaardig graag en noemen we Denkdichten.

Wat is filosoferen?

Naar aanleiding van het startgedicht ga je dus met de kinderen filosoferen. Dat is niet persé moeilijk, het is hooguit even wennen want als volwassene mag je nu eens niet je mening geven. Het gaat om het denken van de kinderen en om hun antwoorden. Het enige wat jij als begeleider mag doen, is vragen stellen en beurten geven. Het zal beslist mooie gesprekken opleveren, die soms kort en soms lang duren.

Als je nog nooit met kinderen gefilosofeerd hebt, kun je eerst de gratis mini-cursus filosoferen met kinderen doorlezen op www.filosovaardig.nl.

Waarom in combinatie met poëzie?

Filosoferen en dichten hebben veel raakvlakken. Door te filosoferen raak je dicht bij de essentie van dingen. Dichters proberen met hun gedichten ook vaak dicht bij de essentie van iets te komen. Prima combinatie dus!

Stap 1: start van het gesprek

Begin met het voorlezen van het gedicht 'iets dieps'.

Iets dieps

Diep in de zee
Zijn mijn gedachten
De vissen die rondzwemmen
Ver van de mensheid
Denk ik diep na
Ben ik weg
Ver van alles
Ver van mezelf
Denk ik:
Mijn hoofd is:
Een vissenkomp
En de vissen de:
Gedachten

Denk ik...

Jits Wielers
11 jaar, groep 7

Uit: Samen weten wij alles

Stap 2: Vergelijkingen bedenken

- Jits vergelijkt zijn gedachten met vissen in een vissenkomp. Kunnen de kinderen nog andere vergelijkingen bedenken?
- De leerkracht heeft er natuurlijk ook een bedacht: blaas bellen met bellenblaas en vertel dat je gedachten net als die bellen zijn. Ze komen zomaar op en drijven weer weg, soms knallen ze stuk, soms maken ze een verre reis, maar ze drijven altijd weer voorbij.
- Zet alle bedachte vergelijkingen op een rijtje. Wat valt op? Zitten er overeenkomsten tussen de vergelijkingen? Kan de klas nu uitleggen wat een gedachte is?

Stap 3: filosofische vraag bedenken

- Laat de kinderen naar aanleiding van de vergelijkingen filosofische vragen over denken bedenken, eentje per kind.
- Kies uit deze vragen de interessantste en meest prikkelende vraag.

Stap 4: het filosofische gesprek

- Schrijf de gekozen vraag op het bord.
- Laat de bedenker van de vraag als eerste antwoord geven.
- Bevraag het antwoord en laat anderen reageren en vraag daar ook weer op door. Kortom: filosofer!

Graafvragen

Gebruik eventueel enkele van onderstaande graafvragen om het denken vanuit verschillende invalshoeken te onderzoeken.

Waar ontstaan je gedachten?
Zijn gedachten van jou?
Zijn gedachten dichtbij of ver weg?
Zijn je gedachten woorden of een plaatje?
Hoe weet je wat je denkt?
Kun je ook niet denken?
Kun je achteruit denken?
Waar is je vorige gedachte gebleven?
Heb je wel eens een gedachte in je buik gehad?
Is er verschil tussen een gevoel en een gedachte?
Kun je denken wat je wilt?
Mag je denken wat je wilt?

Stap 5: Afronding

Na een tijd diep nadenken zijn de kinderen op een gegeven moment denkmoe. De concentratie is weg en er worden niet echt nieuwe antwoorden meer bedacht. Tijd om te stoppen. Laat de kinderen als afronding op schrijven wat zij de belangrijkste ideeën vonden die in het gesprek voorbij zijn gekomen.

Verwerkingsopdracht

Een filosofisch gesprek geeft vaak veel inspiratie voor een gedicht. Laat de kinderen daarom naar aanleiding van het gesprek een gedicht schrijven, dit mag een vrij vers zijn. Lekker dichten zonder regels en zonder verplichte rijm dus. Ze kunnen hierbij hun samenvatting gebruiken. Zie hieronder een voorbeeld.

Denken met mijn darmen

Ik denk met mijn hoofd als ik moet rekenen
ik denk met mijn neus als ik moet niezen
ik denk met mijn darmen als ik moet poepen
ik denk dat ik moet blijven denken
anders ga ik dood

(Boudewijn, 8 jaar)

Dichtwedstrijd

Alle gedichten kunnen worden ingezonden voor de landelijke dichtwedstrijd Kinderen en Poëzie. De honderd mooiste inzendingen komen in een echte dichtbundel te staan. Ook zijn er extra prijzen te winnen zoals een poëzieworkshop voor de klas of je gedicht op een poster of zitzak. Meer informatie over de wedstrijd is te vinden op www.poeziepaleis.nl

Kinderen aan het woord

Een middenbouwplusgroep van de Boerhaaveschool uit Groningen bedacht de vraag:

Ben je de baas over je gedachten?

- Eline: als je opa of oma is overleden dan denk je ik wil er niet meer aan denken maar dat kan niet.
- Dus vooral dat waar je niet aan wilt denken, dat lukt niet?
- Hannah: je kunt het wel trainen.
- Eline: je denkt aan een vliegende auto dan kun je daar niet zomaar mee ophouden of als je een enge film ziet dan zie je in je hoofd steeds dat enge stukje. En als je dan denkt IK WIL DAT WEG dan gebeurt dat niet.
- Zou je dat dan wel willen? Is dat makkelijker?
- Eline: ja want stel je moeder is overleden en je zou er niet meer aan denken dan is het leven veel fijner want dan ben je niet meer verdrietig.
- Hannah: dan kun je beter leren op school want als je iets niet goed uit je hoofd krijgt kun je niet goed leren als je dat wel kan van nu denk ik aan die sommen dan leer je veel beter.
- Zou er een reden zijn dat mensen niet de baas zijn over hun denken?
- Eline: je denkt met je hersenen en dus kun je ook niet de baas zijn over je hersenen want je lijf denkt niet.
- Kun je ook ergens anders mee denken?
- Boudewijn: met je darmen want die zeggen nu moet je poepen.
- Meinte: je kunt ook denken met je handen, als je een rekenmachine in je handen hebt.
- Hannah: en met de computer
- Mak: met je neus als je moet niezen.
- Eline: en met je hart, dat het moet kloppen.
- Marijn: je kunt niet zelf beslissen wanneer je hart klopt, dat doen je levensinstincten.
- Hannah: eigenlijk vind ik dat je alleen met je hoofd kan denken want ik denk ik ga nu op de computer en ik denk ik druk op dat knopje.

Wil je wel vaker filosoferen?

Met de materialen van Uitgeverij Filosovaardig kun je snel beginnen.

Praatprikkel, 50 filosofische vragen voor kinderen, bekroond met de Berrie Heesen Prijs 2012.

€ 10,95

Praatplaatjes, om te filosoferen met jonge kinderen.

€ 16,95

Denkdobbelen, om met kinderen filosofisch en creatief te denken

€ 21,95

Kan niet bestaat niet, verhalen en gedichten om mee te filosoferen, met uitgebreide praattips.

€ 19,95

Praattoppers, spelenderwijs de gespreksvaardigheden van kinderen versterken leren.

€ 19,95

Meer informatie op www.filosovaardig.nl/webshop

Workshops

Of kom een workshop volgen om beter te leren filosoferen!

Filosofievaardig.nl is door het CRKBO erkend als onderwijsinstelling. Bovendien zijn alle workshops gevalideerd door het registerleraar.nl.

Er zijn vijf workshops:

- Introductie filosoferen met kinderen
- Verdieping filosoferen met kinderen
- Werkvormen voor filosofische onderzoeken
- Filosofie & Kunst
- Filosofie & Leesbevordering

Je kunt ze zien als elkaar aanvullende modules. Elk semester worden er nieuwe data ingepland.

Meer informatie op www.filosovaardig.nl/workshops.